

IJTIMOIIY PEDAGOGIKA: FAN VA AMALIY FAOLIYAT SOHASI SIFATIDA

Abdakimova Sevinch - *University of Management and Future Technologies*
universiteti, 313-guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ijtimoiy pedagogika fanining mazmun-mohiyati, uning ilmiy-nazariy asoslari hamda amaliy faoliyat sohasi sifatida tutgan o'рни keng yoritilgan. Maqolada ijtimoiy pedagogikaning asosiy maqsad va vazifalari, insonning ijtimoiy muhitga moslashuvi jarayonida bu sohaning tutgan o'рни, shuningdek, yoshlar, bolalar, ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlar bilan ishlash yo'nalishlari tahlil qilingan. Ijtimoiy pedagogikaning ta'lim muassasalari, oilalar, jamoat tashkilotlari va nodavlat sektoridagi amaliy faoliyati haqida ma'lumotlar berilgan. Shuningdek, mazkur fan sohasining jamiyat taraqqiyotida, inson huquqlari va manfaatlarini himoya qilishda tutgan dolzarb ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy pedagogika, ijtimoiy tarbiya, ijtimoiy moslashuv, ijtimoiy yordam, amaliy faoliyat, yoshlar tarbiyasi, ijtimoiy himoya, pedagogik jarayon, inson huquqlari, jamiyat rivoji.

Kirish

Zamonaviy jamiyatda inson hayotining barcha jabhalarida murakkab ijtimoiy muammolar mavjud. Aholi orasida ijtimoiy tengsizlik, beqaror oila muhiti, bolalarning ijtimoiylashuv jarayonidagi muammolar, yoshlarning tarbiyasi, nogironlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar bilan bog'liq masalalar borgan sari dolzarb bo'lib bormoqda. Ana shu ehtiyoj va talablar ijtimoiy pedagogika fanining shakllanishi va rivojlanishiga asos bo'ldi. Ijtimoiy pedagogika insonni jamiyatda to'laqonli hayot kechirishga tayyorlash, uni ijtimoiy muhitga moslashtirish hamda uning ijtimoiy ehtiyoj va manfaatlarini ro'yobga chiqarish jarayonini o'rganadi va tashkil etadi.

Ijtimoiy pedagogikaning ilmiy-nazariy asoslari

Ijtimoiy pedagogika – pedagogika fanining mustaqil yo‘nalishi bo‘lib, insonning ijtimoiy rivojlanishi va moslashuv jarayonlarini o‘rganadi. Bu fan tarbiya, ta’lim va ijtimoiylashuv jarayonlarini ijtimoiy muhit bilan bog‘liq holda tahlil qiladi. Ijtimoiy pedagogikaning asosiy ilmiy kategoriyalari quyidagilardan iborat:

- Ijtimoiy tarbiya – shaxsni jamiyat talablariga mos ravishda shakllantirish jarayoni.
- Ijtimoiy muhit – inson yashaydigan va rivojlanadigan jamiyat sharoiti.
- Ijtimoiy moslashuv – insonning ijtimoiy talablar, qadriyatlar va me‘yorlarga mos ravishda yashashga o‘rganishi.
- Ijtimoiy yordam – insonning hayot faoliyatini qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy muammolarni bartaraf etish jarayoni.

Ijtimoiy pedagogika boshqa fanlar, xususan, sotsiologiya, psixologiya, huquqshunoslik va etika bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, insonning ijtimoiy rivojlanishiga ko‘p qirrali yondashadi.

Ijtimoiy pedagogikaning maqsadi va vazifalari

Ijtimoiy pedagogikaning asosiy maqsadi – insonning ijtimoiy hayotga moslashuvi, jamiyatda o‘z o‘rnini topishi va to‘laqonli yashashini ta’minlashdir. Bu maqsadga erishish uchun ijtimoiy pedagogika quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

- Shaxsni ijtimoiy muammolardan himoya qilish – yetim bolalar, ijtimoiy xavf ostida bo‘lgan yoshlar, nogironlar, qariyalar kabi ijtimoiy zaif guruhlar bilan ishlash.
- Ijtimoiy moslashuv jarayonini tashkil etish – insonning jamiyat talablariga mos bo‘lib yashashi uchun tarbiyaviy ishlarni amalga oshirish.
- Ijtimoiy xizmat ko‘rsatish va yordam tashkil etish – moddiy, psixologik va axloqiy yordam ko‘rsatish tizimini yo‘lga qo‘yish.
- Ijtimoiy muhit va tarbiya sharoitini yaxshilash – oila, maktab, jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish.
- Ijtimoiy xavf guruhlariga ijtimoiy xizmat ko‘rsatish bo‘yicha dasturlar ishlab chiqish.

Ijtimoiy pedagogikaning amaliy faoliyat sohasi

Ijtimoiy pedagogika nafaqat nazariy fan, balki amaliy faoliyat sohasi sifatida ham keng rivojlangan. Ijtimoiy pedagoglar oilaviy muammolarga duch kelgan bolalar bilan ishlaydi, ularni tarbiyaviy, psixologik va ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi. Yetim bolalar, mehribonlik uylaridagi tarbiyalanuvchilar, ota-onasi ajrashgan yoki qaramog'isiz qolgan bolalar asosiy ish yo'nalishlaridan biri bo'lib hisoblanadi.

Nogironlar, yolg'iz qariyalar, yetimlar, zo'ravonlik qurbonlari, ijtimoiy moslashuvda muammoga duch kelgan yoshlar bilan ishlash ijtimoiy pedagogikaning asosiy amaliy yo'nalishlaridan biridir. Ularning ijtimoiy muhitga qayta kirishishiga yordam berish, psixologik qo'llab-quvvatlash, tarbiyaviy dasturlar ishlab chiqish ushbu sohaning asosiy vazifalaridir. Bugungi kunda maktab, kollej, litsey va universitetlarda ijtimoiy pedagoglar faoliyat olib bormoqda. Ular o'quvchilarning ijtimoiy muammolarini aniqlash, ota-onalar, pedagoglar va jamiyat bilan hamkorlikda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish, maktab ichidagi ijtimoiy muhitni yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Ijtimoiy pedagoglar turli nodavlat tashkilotlar, xayriya fondlari, yoshlar tashkilotlari, inson huquqlarini himoya qiluvchi markazlar doirasida faoliyat yuritib, ijtimoiy yordam ko'rsatish dasturlarini amalga oshiradi.

Ijtimoiy pedagogikaning ahamiyati

Ijtimoiy pedagogika inson va jamiyat o'rtasidagi ijtimoiy bog'liqlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu fan yordamida insonning ijtimoiy muammolarini hal qilish, uning jamiyatga moslashuvi, mustaqil hayot kechirishga tayyor bo'lishi ta'minlanadi. Ayniqsa, yoshlar orasida ijtimoiy-siyosiy faollikni oshirish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, huquqiy madaniyatni shakllantirishda ijtimoiy pedagogika muhim o'rin tutadi.

Bundan tashqari, ijtimoiy pedagogika ijtimoiy muammolarni oldini olishga, jamiyatda insonparvarlik tamoyillarini targ'ib etishga, inson huquqlari va ijtimoiy adolatni ta'minlashga hissa qo'shadi.

Xulosa

Ijtimoiy pedagogika hozirgi davrda nafaqat nazariy fan, balki amaliy faoliyat sohasi sifatida ham katta ahamiyatga ega. U insonlarning ijtimoiy hayotga

moslashuvini ta'minlash, ijtimoiy xavf ostida bo'lgan guruhlarini qo'llab-quvvatlash, inson huquqlari va manfaatlarini himoya qilishda beqiyos rol o'ynaydi. Bugungi globallashuv va jamiyatda yuzaga kelayotgan ijtimoiy muammolar sharoitida ushbu fan sohasi yanada dolzarb bo'lib, kelgusida ham o'zining amaliy ahamiyatini saqlab qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.